

ŠALCERNIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 83 2012 m. Spalis

Visi esame bėgančio laiko liudininkai

Rudenį turbūt labiausiai jaučiame, kaip eina laikas. Keičiasi ne tik metų laikai, bet ir žmonių kartos, keičiasi darbas ir papročiai. Ne visi šiandien jau prisimena, kad garbingą kaimo žmogų laidodavo būtinai „su dūdomis“. O štai Danutė ir Juozas Žekai iš Vilkiautinio kaimo išsaugojo dar ir tokią nuotrauką: Vilniaus miškų technikumą studentą, dvidešimt vienerių metų vaikiną iš Vilkiautinio, palydi į kapus raiti kaimo vyrai, pasipuošę baltais rankšluosčiais. Tai buvo 1943 metais, tokia tada dar buvo tradicija, atėjusi iš gilių senovės.

Margioniškis poetas ir režisierius Juozas Gaidys prieš 20 metų mums pasakojo apie degančios balanos šviesą, apie ugnies užkūrimą be degtukų, o dabar jau nebėra gyvų šios gadinės liudininkų. Marcinkoniškis *piečnykas* Stepas Vitkus taip pat prieš 20 metų aiškino, kokia buvo krosnis dūminėje pirkioje, ir tai šiandien mums atrodo dar gilesnė senovė.

...Mes visi esame bėgančio laiko liudininkai, bet ne visi dar suprantame, kokia svarbi yra vakaro saulė, tas liūdnokai šviečiantis vakarinio dangaus skliautas. Ta prabėgusių dienų nostalgija nėra tuščia, juk senas žmogus tuo ir turtingas, kad prisimena daugiau, kad ir į seną nuotrauką gali žiūrėti lyg į savo gyvenimą... Ir niekas juk neišvengs to rudens, to žiūrėjimo į vakarinį dangaus skliautą. Tai žinant turi rasti ir toleranciją, ir pagarba.

Juozas Žekas Vilkiautinio kaime.

Naujojo kryžiaus šventinimas Margionyse. Šis turtingos praeities kaimas nuolat prisimena visus savo šviesuolius, visus poetus, artistus ir mokytojus. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2012 m.

Česukai – Kvaraciejų kaimas

Kiekvienas kaimas, miškas, kalnas, vandens telkinys turi savo vardą. Dzūkijoje, o galbūt ir visoje Lietuvoje viena gražiausių vietų yra Nemuno ir Merkio santaka. Visi žino garsiąją Merkinę, bet gražų vardą *Česukai* turintį kaimą žino ne kiekvienas. Šio kaimo istorija susijusi su didžiųjų valstybių – Rusijos, Lietuvos, Lenkijos – istorijomis. Jis matęs ne vieną šių ir kitų valstybių valdovą, vieną kitą garsų didiką. Aplink jį buvęs ne vienas rusų dvaras.

Nedaug kas abejoja tuo, kad kaimas vardą gavo nuo didžiojo Nemuno posūkio, kurio dydis artimas 90°. Keistai atrodo, lyg Nemunas įteka į Merkį, o ne Nemunas daro didįjį posūkį. Česukai – čia sukasi upė...

Man besimokant mokykloje apie 1965 – 1970 metus, kai dar gyva buvo senoji, pati gausiausioji kaimo karta, senoliai pasakojo, kad kažkada šiose apylinkėse gyveno turtuolis Česas. Galbūt ir jo pavardė prisidėjo prie kaimo pavadinimo kilmės.

O kaimas, įsikūręs šalia Jekaterinos Didžiosios kelio, negalėjo neturėti garsios istorijos. Mano krikštatėvis Aleksandras Kvaraciejus archyvuose gana įdomių faktų surado.

Turbūt įdomiausia yra tai, kaip atsirado kaimas, kodėl dauguma kaimo šeimų turėjo tą pačią pavardę, bet ne visi tarpusavyje giminiavosi. Pasidomėjus kaimo gyventojų giminystės ryšiais, pasirodė, kad tai trys šeimos. Įdomu, kaip jos čia atsirado. A. Kvaraciejus pasakojo, kad jo vartytuose archyvuose dokumentuose nurodyta, jog dar Vytautas Didysis čia svarbiai perkėlai saugoti ir prižiūrėti atvežė tris turkų šeimas. Jas čia įkurdino, pragyvenimui davė po gabalą žemės: šeimos valdė po 100 ha žemės.

Vyta Rusteikienė Česukų kaime. Bitininkauti išmoko iš savo tėvo Antano Mažeikos. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2011 m.

Todėl nenuostabu, kad dar tarpukario kaime šeimos turėjo po 25 – 50 ha žemės. Tačiau kodėl kaime gyveno beveik vieni Kvaraciejai?

Antosė ir Tomas Kvaraciejai; Viktorija ir Nikodemus Kvaraciejai; Juzė ir Vaitiekus Kvaraciejai; Ona ir Petras Kvaraciejai; Ona ir Antanas Kvaraciejai; Marė ir Viktoras Jaskelevičiai; Anelė ir Bonifacas Janavičiai; Veronika ir Kazys Janavičiai; Rožė Jakelienė. Žmonas daugiausia vadindavo pagal vyrą: Petriene, Vaitiekiene, bet sakydavo dzūkiškai – Vaiciekienė.

Aš anksčiau maniau, kad tai lenkiško žodžio *kvaras* – *nesveikas* bendra šaknis. Žinant, kaip čia apsigyveno mano protėviai, iškyla kita versija. Turkiškai *karacej* – reiškia *juodas*. Žinant to krašto žmonių išvaizdą, palyginus ją su vietiniais gyventojais, nenuostabu, kad jiems prilipo *juodų* pravardė. Per ilgus metus pravardė truputį pasikeitė ir niekas

net nenumanė, kad iki šiol juos *juodais* tebevadina. Apie Merkinę nuo seno buvo dažnai sutinkama Kvaraciejų pavardė. Galbūt, tai tų pačių trijų šeimų palikuonys, o gal ir kitose vietose buvo apgyvendinti kitataučiai.

Gera pamenu, kad Jonionių kaime gyvenęs Kvaraciejus Julius mano mamą Mariją Kvaraciejūtę giminaitė vadino, nors giminystės ryšių nepalaikė. Jis sakydavo, kad mes – Kvaraciejai – visi giminės. Juk pavardė bendra! Kaimo seniai pasakodavo, kad vietiniai gyventojai visą laiką buvo gan *unaravi* – išdidūs, mat jų protėviai nebuvo

Česukų kaimas. Senieji keliai nusidriekdavo palei upes. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2011 m.

baudžiauninkai, nėjo lažo. Jie buvę karališkieji valstiečiai, aptarnavę perkėlą, arklių keitimo punktus, smukles, o jų kaime buvo ne viena.

Dar man kaime teko girdėti senuosius kaimo vyrus tarpusavyje kalbant lenkiškai. O mano mama ne kartą pasakojo, kad seniau kaimas kalbėjo lenkiškai. Jiems gyvenant prie Jekaterinos kelio tai buvo būtina. Tik XIX – XX a. sandūroje kaimas vėl prakalbo lietuviškai, mat visos kaimo marčios buvo kilusios iš aplinkinių kaimų ir lenkiškai nemokėjo, o gal ir nenorėjo mokytis. Net kunigas, atėjęs į kaimą savo pievos apžiūrėti (viena iš jų *Kunigo pieva* ir vadinosi), su kaimo vyrais sveikindavosi ir kalbėjo lenkiškai, su moterimis – lietuviškai.

Ne viena Merkio vingių pieva turėjo savo vardą. Pirmoji buvo vadinama Aberkos kampu. Aberka buvęs žydas. Kaip jis galėjo turėti pievą? Didysis Nemuno vingis už kaimo, dabar taip mėgstamas žvejų, buvo vadinamas *Sakalų nartu*. Nė vienas klaustas žmogus man negalėjo paaiškinti, ką reiškia *nartas* (*stipri srovė – red.*). Tarp Česukų ir Pašilingės kaimų, virš *Sakalų narto* buvo didelis laukas, *Bajer-kėmis* vadinamas. Gal ta žemė kada nors kokiam bajorui priklausė...

Devyni amatai

Barono kirpimas

Gegužės 23 diena. Iš savo vienkiemio atėjo Antosė ir Romualdas Volungevičiai ir nukirpo baroną. Dviese kirpo, vienas nuo galvos, antras nuo kitos pusės, prieš tai surišo kojas ir pasiguldė patogiai ant senų durų. „Ir vieną ragą patrumpinom, nes augo į žandą, su metalo pjovimo pjūkleliu pjovėm“. Sėdi Romualdas prie baronėlio, kurio vardas dabar Miunhauzenas, ir gražiai jį šnekina, regis, žino, ką jam reikia sakyti, jau daug metų Volungevičių sodyboje ganosi avys. Romualdas ir Antosė pasakoja, kad baronai būna labai „griežti“, o ragai jų labai tvirti, reikia pasisaugoti. Bet dabar baronėlis jau netgi snausti pradėjo, taip jam patiko ir kalbėjimas, ir kirpimas, o kokį palengvėjimą pajaus „nusivilkęs“ gero sprindžio storio kailinius.

Regis, per valandą iš barono liko tik baronėlis, uodai dabar jį puls, tačiau vis tiek nenori būti vienas tvarte, bėgs pas pievoje besiganančius Mešką ir Spindžį. O vilna labai gera, ilga, tokią ir karšti, ir verpti gerai, taip sako Antosė Volungevičienė. Papasakojo jiedu ir dar vieną įdomybę. Dalia užklausė apie „raganų šluotą“, o pasirodo – tai „jievėras“, ir dargi anksčiau jis buvo

Aplink kaimą visa žemė buvo dirbama. Tai vienur, tai kitur įsiterpdavo miškeliai, bet ir jie savo vardus turėjo. Tai Derviniškės – matyt, kada nors čia dervų virė. Kitas – Lisa. Matyt, lapės po kelmiais mėgo olas rausti... O Degimų ar Klonių buvo ne viena...

Vyta RUSTEIKIENĖ (MAŽEIKAITĖ)

1799 – 1807 m. žemėlapis fragmentas. Vytauto ir Jogailos laikais kelias, vedantis iš Vilniaus į Krokuvą (per Merkinę ir Gardiną), driekėsi per Merkį link Česukų. Keliautojai, persikėlę per Merkį priešais Česukus, toliau keldavosi per Nemuną. ATR laikais kelias vadinosi Lietuvių traktu arba Jogailos keliu.

naudojamas kažkioms ligoms gydyti: „...kap dyrbau, tai žmonės prašydavo, kap miškų pjovėm, jei kur rasi pušies, viską kad parneštai, kokius tai vaistus darė, nu buvo šitoj va Ona Ulienios, ka(p) vadzina, jį ca kažką darydavo, jį buvo prašy, jau jį seniai mirė, jį mergina buvo, jį, acimenu, parnešk, jei kur rasi, buvau parnešį.“

Kalbino Dalia BLAŽULIONYTĖ
ir Romas NORKŪNAS

Romualdas ir Antosė Volungevičiai kerpa baroną.
Romo NORKŪNO nuotrauka, 2012 m.

Rinko akmenis ir sodino liepas

Prisiminimai apie Joną Žėką, pasodinusi liepų alėją savo vienkiemyje prie Vilkiautinio ežero, truputį prieštaringi, bet visi sako, kad jis buvo ramus ir geras žmogus.

Jono Žėko (Janeko) sodinta liepų alėja Vilkiautinio vienkiemyje, prie Vilkiautinio ežero. Dabar čia auga 67 liepos, išliko sodyboje ir obelys, ir klevai, ir akmenų krūšmyns. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2012 m.

Pasakoja Jono Žėko duktė **Julė ŽĖKAITĖ** – **KALPOKIENĖ** iš Vilkiautinio, gim. 1931 m.

Kai jaunas, tai jis buvo labai šventas, ginė gyvulius ganyt, nešėsi rožančių. Tuos namus statėsi, kai skirstė į vienkiemius, trisdešimt trečiais metais. Visko jis iškentėjo, tarnavo Rusijos armijoje septynis metus, kaip tremtinys tarnavo... Rinko akmenis, daug buvo akmenų, išvogė paskui. Iš Kudrėnų dvaro nešė liepaites ir sodino. Atsimenu, aš parėjau iš mokyklos, tėvelis prašė, kad aš palaikytau, o jis sodino tas liepaites... Aš ir čia, į Vilkiautinį parsinešiau liepą, kai duktė gimė, tai pasodinau, kai maža buvo Raselė, nu ir jos liepa ir dabar yra, jau tuoj žydės. Mano mergačių vardai tokie: Rasa, Aušra, Ramunė, Giedrė, o sūnus – Dainius.

Pasakoja **Juozas ŽĖKAS** iš Vilkiautinio, gim. 1930 m.

Žėkas Jonas, mes jį Janeku vadinom, šiek tiek laiko buvo kolūkio pirmininkas. Jis revoliucionierius, „Auroroj“ tarnavo. Bet labai brangino akmenis, sakė, ateis laikas ir akmenys bus brangesni už auksą. Kiek jis buvo prinešęs akmenų į savo sodybą!

Pasakoja **Vitas KLEPONIS** iš Vilkiautinio, gim. 1924 m.

Kap kas jį nujuokė, kad užsiėmė tokiais darbais, jis sakė, kad reikia mokytis, reikia to to, jis buvo pririnkis visokių senienų ir akmenų, gal jau nieks neišliko, išvogė, o kiek ten darbo indėta, sodas buvo didelis, ir tos liepos, oi. O dabar jo duktė Julė labai myli gėles, daug jų augina.

Pasakoja **Mindaugas RAPŠYS** iš Vilkiautinio vienkiemio.

Kiti sako, kad tas Žėkas buvo Lenino garbintojas, bet jisai geras žmogus. Atsimenu aš jį gerai, vaikas da buvau, jis mums obuolių, agurkų duodavo, jis su Sikotsku Juozu labai draugavo, abudu labai politizavo ir abudu liepas sodino, nu, ir kap sustinka, tai išsiskirt negali, iki vidurnakčio. Ir Vilkiautiny buvo liepų alėja Sikotsko sodinta, tai paskui gyvenvietė plėtės, žmonės apipjaustė tas liepas.

Pasakoja **Juozas ŽĖKAS** (Petrikų) iš Vilkiautinio vienkiemio, gim. 1931 m.

Janeka tikrai buvo „Auroros“ laivan, ir Lenina matė, po karo jo čia sribai nešliudė, bo turėjo dokumentus. Mano dėdė irgi buvo Žėkas Jonas, irgi caro kariuomenėj tarnavo...

O vokiečių laikais mūs dėdė turėj radijų, tai kai rusai pradėjo vokiečius varyt, mano dėdė ir Janeka ausis sukišy prie tos radijos klausė ir paskui pasakoj – bus blogai, jau rusai ima viršų, kai čia ateis, bus blogai, jau Janeka žinojo... Aš taip pasakysiu – teisybė, tas Žėkas bažnyčion nėjo, Dievo nepripažino, bet su rusais, su bolševikais nesusidėjo. Jis taip aiškino: kai mes buvom kariuomenėj, tai Leninas mumi visko žadėjo, jei laimėsime karų, o kai laimėjome, tai gavom špygų. Jis buvo nusistatis prieš bolševikus, sakė, jie viską meluoja, jais pasitikėt negalima. Bet sribai jo nelietė...Tep tai jis buvo ramus žmogus, būdavo, ateina pas mus, aš da vaikelis buvau...Ir jis buvo darbštus, tas liepas nešė, sodino, o dideli akmenys jo lauke buvo pažymėti, tie, kur žemėje, nu

ir pasakojo, kad turi pėduotą akmenį, visų laukinių žvėrių pėdai buvo, jis taip aiškino, bet dingo ir dingo tas akmuo. Sykį tokis Saulonas ganė fermos karves prie ežero, aha, Saulonas, graži pavardė, Liškiavon tai buvo Svetulevičius, o čia Saulonas, bet jau jo ir sūnus miris, pavardė prapuolė, nu tai jis, Saulonas, atėjo pas tų Žėkų pakalbėt, sako, ko tu tiek liepų prisodinai, an liepų obuoliai gal neauga. O Žėkas jam atsako – man obuolių neraikia, pažiūrėk, kaip gražu. O tos liepaitės tadu da nelabai didelės buvo, sulapojį, nu graži alėja...

Pasakoją **Kęstutis GUDELIONIS**, Vilkiautinio pagrindinės mokyklos istorijos mokytojas.

Jonas Žėkas buvo įdomus žmogus, jis buvo laisvamanis, ir jo biografija įdomi. Jei kas sako, kad jis garbino Leniną, tai yra visiška netiesa, žmonės dabar kartais paviršutiniškai vertina praeitį. Jūs paklausyt, ką jaunesni kalba apie kleboną Sederevičių: vaikščiojo toks nukaršęs piktas senelis po Liškiavą... O iš tikrųjų Kazimieras Sederevičius buvo labai šviesus žmogus, jis su knygnešiais draugavo, kaip ir daugelis suvalkiečių kunigų jis atkovojo Dzūkiją iš lenkų, jau šitas kraštas per kalbą ir net per bažnyčią buvo suslavėjęs, tie kunigai atlietuvino, kiek paskui jų ištrėmė į Sibirą... Bet Sederevičius buvo labai tiesus žmogus, jis duodavo taiklią kokio parapijiečio charakteristiką, tai taip dabar jį ir atsimena, netei-

Vytautas Mizeras parašė savo jaunystės prisiminimų knygą, kurią šiandien vertina ir senieji Vilkiautinio gyventojai, ir jų vaikai bei anūkai.

singai atsimena. Taip ir su Jonu Žėku – jeigu buvo „Auroroje“, tai jau ir komunistas. O iš tikrųjų, kai jis čia grįžo, tai džiaugėsi, kad ištrūko iš to pragaro, o kai keturiasdešimtais užėjo rusai, tai jis mano tėvui taip sakė: važiuok ten ir ten, ir išsikirsk keletą eglių, nes viskas jau, mes neturėsime nei miškų, nei žemės. Kiti dar turėjo iliuzijų, o jis jau buvo matęs, kas darėsi Rusijoje po revoliucijos, jau jis žinojo. Jis su mano tėvu bendravo, ir yra taip pasakęs – Leniną vaizduoja kaip šventąjį, o niekas čia nežino, koks žiaurus jis buvo žmogus, tai čia jo, Jono Žėko žodžiai.

Užrašė **Henrikas GUDAVIČIUS**, 2012 m. liepa

Vilkiautinio kaimo gyventojas Juozas Žėkas išsaugojo nuotrauką, kuri primena šią senovinę jauno žmogaus laidojimo tradiciją. Procesijos maldininkai pakeliui į Liškiavą priklausdavo ir pasimelsdavo prie Vilkiautinio senkapių.

Per kryžiaus stebuklą išlikę arba kad Dievas padėt...

Lietuva nusagstyta kryžiais. Praeinam, pravažiuojam vos akimis sušildami ir dažnai nė nenujaučiam, kokias istorijas jie liudija. Šiais metais kaip niekad daug atkurtų kryžių šilinių dzūkų krašte. Štai Margionių ir Ašašnikų kaimuose atstatyti dvikryžmiai Kazimiero kryžiai, tokie kryžiai Marcinkonių krašte statyti kaip pasipriešinimo ženklas lenkų okupacijos metais. Naujojo Margionių kaimo kryžiaus kūrėjas – Algis Svirmelis, o Ašašnikuose darbavosi Pranas Pozniakas su sūnumis, dar 1989 metais su kitais kaimo vyrais meistravęs antrąją kryžiaus kopiją. Grybaulios ir Mančiagirės kaimuose atkurti Atgimimo laikų kryžiai. Dailininkas ir drožėjas Kąstytis Skromanas išdailino naująją Grybaulios puošmeną, o Mančiagirės kaime meistraudamas Regimantas Kavaliauskas išsaugojo meistro Tomo Miškinio sūnaus Edvardo sukurtą kryžiaus dydį ir detales. Paslaptlingiausi istorijos vingiai atsiveria viename uždariausių kaimų – Katroje. Šiais metais netoli kaimo esančio 1863 metų sukilėlio kapo ramybę vėl saugo kryžius, tai Tomo Savicko ir kryždirbio Juozo Kalinausko kūriny. Visi šie kryžiai paliesti prakalba, telieka klausytis...

Pasakoja **Josif JANKOVIČ**, g. 1933 m. Katros k.

„Sukilimas buvo, tai dabar ir ta vieta vadinasi sukilėlio, ten žuvo tas žmogus. Aš girdėjau, kad jis iš

Vydenių kilimo buvo ir pavardė jo buvo Parafinavičius (tai pasakė man Kazys Čiočys iš Šumo, jis protingas buvo žmogus). Tai kariuomenė generolo Narbuto, armija buvo, jis lenkas buvo, Liudvikas Narbutas, prie Dubičių kryžius geležinis stovi, vietoj, kur jį nužudė. Jis [sukilėlis] vienas čia buvo palaidotas, buvo kažkada ir tvorelė, ir dvi pušys labai storos, viena dar sausa stovi, o ta, kur prie pat kapo buvo, ten kryžius net buvo įrėžtas, ta nulūžo, nugriuvo, kryžius jau sunkiai pastebimas ant pušies. Kai buvo Pagarendoj girininkas Dzevočka, tai jis padarė tvorelę kapui, o kryžius ant pušies buvo seniai jau, dar kol gyva pušis buvo, įrėžtas, o paskui apaugo tas kryželis, o aš kiek pamenu, ji jau sausa. Kapą žmonės vis prižiūrėjo, kad neužaugtų.“

Pasakoja **Anatolij GRICKO**, g. 1944 m. Katros k.

„Kaip pasakojo mano tėvai, čia buvo labai seniai, čia toks vyras buvo, nužudė jį, jis buvo daugiau dviejų metrų ūgio, o kaip jį nužudė, kuriais metais, to jums negaliu pasakyti. Kai jį nužudė, jis ne vienas ėjo, ten jų daug ėjo, ir jie ėjo į tą pusę, link Marcinkonių per pelkę ir jį ten palaidojo.“

(Tėsinys kitame numeryje)

Užrašė Dalia BLAŽULIONYTĖ

Kryždirbys Juozas Kalinauskas neša kryžių sukilėlio kapui (ties Katra). Dalios BLAŽULIONYTĖS nuotrauka, 2012 m.

Ką senoliai porina

Mokykla Mančiagirės kaime

Mokyklon ajau lenkų laikais. Mokykla buvo pas Leikauskų. Buvo dzidelis namas. Namas tadu dar stovėjo prie mūs. Paskui per gaisrų sudegė, tai perstatė ty, an daržų. Mokytojai gyveno Advardos naman. Mokino Miknevičius, Lukša, Sartaitytė, Giraitė, Miliauskaitė. Miliauskaitė buvo iš Kalesnykų. Čiraitė buvo labai graži mokytoja. Mokytoja Sartaitytė mokėjo varažyc an porceliano lėkščių. Sudeda, liepia padėc pirštus, nustatyta laikas. Lėkštutė apvožta. Tai laiko laiko ir pradeda suktis. Burdavo. Niekio mokytoja buvo.

Lenkų pareigūnai kaimelankydavosi, klausdavo, ar vaikai aina mokyklon, kur mokytojos. Nevalia buvo lietuvių mokytojam mokyc. Nelabai reikalavo, kad laist vaikus į lenkišką mokyklą. Mokėmės lietuviškai. Buvo dėl akių lenkų pamoka, bet daugiausia – lietuviškai. Nelabai kas žiūrėjo, ar aina mokyklon, ar ne. Norėjo ajo, norėjo nejo. Buvo ir tokių vaikų, kurie visai nejo. Tėvai pamokindavo an kokių maldaknygių skaicyc. Mokė aritmetikos, sprėsdavom uždavinius, turėjom aritmetikos knygą. Užduoda, pareini namo, padarai užduotis, o an rycinės patikrina. Lukša buvo griežtas mokytojas, o Miknevičius buvo toks daugiau prie šposų. Su vyrais ajo medžiot.

Apsirengi buvo trumpom kelnėm, kojines. Tadu buvo gražu. Mokytoja daugiausia nešiodavo ilgų suknelį.

Už mokyklą mokėjo tėvai. Dėl mokesčių lenkų valdžiai, tai neprismenu, ar jie buvo. Buvo draugijos, kurios tas mokyklas steigė. Į mokykląėjo maždaug kažkur apie 25 – 30 vaikų. Sodindavo ackirai berniukus ir mergaites. Niekio ton mokyklon buvo, linksma su vaikais.

Dažnai buvo organizuojami vakarėliai, vaidinimai. Buvo daug jaunimo. Ir aš dalyvavau. Buvo žurnalai, knygos, kuriuose surašyti vaidmenys. Gavai kokį vaidmenį, turi išmokti. Vaidino visi noriai. Tais laikais buvo labai smagu. Pas Ramonų, acimenu, kelis roz buvo kluonan. Va ca pas mano tėvų. Buvo daugiausia kur dzidzuliai kluonai. Vakarai buvo organizuojami religinėm šventėm. Vykdamo jau daugiau pavasarį, kap atšyla.

Mokykla dar buvo Stasio naman, Ramono naman, Kazelio. Jau paskui, po karo, buvo aštuonmetė. Pas mani buvo atvežį iš Kašėtų mergaitį. Cacaliukės

Vilnijos krašto pradinė mokyklų mokytojai: 1 – oje eilėje iš kairės – Antanas Petkelis, 2 – oje eilėje antroji iš kairės – I. Miliauskaitė – Dringelienė Mančiagirės, 3 – oji Elizė Čiurlionytė iš Kašėtų, 4 – oji – Elena Čibiraitė Žiūrų, 5 – oji Stefanija Bobelytė Mergežerio kaimo. 1926 m., Mančiagirė. Nuotrauka iš Aldonos GAIDYTĖS – ŽILINSKIENĖS archyvo.

podukra, ma vyro sesers podukra. Ji buvo Danutė vardu. Ji buvo pradinį baigus. Mokino mokytoja, man atrodo, kad mokino Gelužauskaitė ir dar buvo mokytoja iš Merkinės Elena Kochanskaitė (Garnevičienė – red.)

Pasakojo Antanina VALENTUKEVIČIŪTĖ – SELIUTIENĖ (1921 – 2007 m.) gimusi ir gyvenusi Mančiagirės kaime

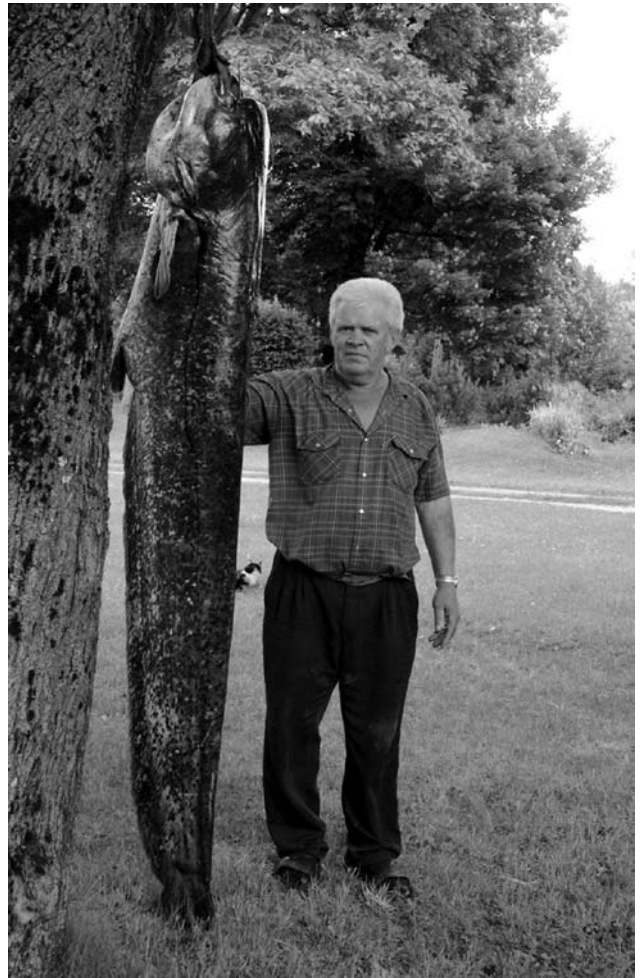
Pasakojimą užrašė **Virginija PUGAČIAUSKIENĖ**, 2006 m.

Lenkų okupacijos laikotarpiu Mančiagirės kaimas priklausė Varėnos valsčiui, Vilniaus – Trakų apskrčiai. Apie šio laikotarpio mokyklą kaime Vincas Martinkėnas savo knygoje „Vilniaus krašto lietuviškos mokyklos ir skaityklos 1919 – 1939 metais“ pateikia tokią informaciją: „1926 m. Vilniaus apygardos mokyklų kuratorija davė koncesiją. 1927 m. mokytojavo Izabelė Miliauskaitė, gera mokytoja, nors buvo baigusi tik tris mokytojų seminarijos kursus. Iš jos 1927 m. pranešimo „Rytui“ matyti, kad 1927 m. spalio 5 d. Mančiagirio mokyklą valdžia uždarė, o policija mokytojos bute padarė kratą. Vėliau mokykla vėl veikė: dirbo ta pati Miliauskaitė, bet nelegaliai. 1930 m. ji iš mokytojos pareigų pasitraukė pati, o nelegali mokykla dar veikė iki 1932–1933 mokslo metų pradžios. Lankė 20–30 mokinių. 1935 m. Mančiagirio gyventojai prašė „Rytą“ skaityklos, bet negavo.“

Šamai Merkinės upėse – išpūdingi

Algis Keršys universalus žvejys. Žiemą iš po ledo traukia ešerius, pavasariais gauda lydekas, o vasarą – birželio mėnesį tempia šamus. Matyt, tokia lemtis, ar laiminga žvejo ranka. Gali anksti ryte atskubėjęs ant Merkinės tilto per Nemuną atsistoti į tą vietą, kur Algis vakar ar praėjusiais metais traukė šamą, ir – nieko nepėšęs nueisi tolyn, gali stovėti šalia jo nuo 4 val. ryto, bet jis kaip traukė, taip trauks tuos šamus, o pačiam teks pasitenkinti žymiai mažesniu laimikiu ar visai nieko nepėšus meškeres susivynioti. 2011 m. A. Keršys pagavo 21 šamą, o šamais jis skaičiuoja žuvelės nuo 10 kg svorio.

Žinia, ne vienas A. Keršys Merkinės apylinkėse šamus gaudyt moka. Vitas Kvaraciejus iš Jonionių kaimo 1995 m. iš Nemuno ištraukė didžiausią savo gyvenime pagautą 180 cm ilgio šamą. Merkinės Kęstučio Čapliko kantrybė buvo apvainikuota 2003 metais, kai ištraukęs 16 kg šamą neskubėjo į namus pasidžiaugti laimikiu, o toliau žvejojo ir likimo čia pat vėl buvo apdovanotas – ištraukė dar vieną, 194 cm ilgio 42 kg didžuvę. 2005 m. Jonas Verseckas ištraukė 25 kg šamą. Galbūt didžiausias – 78 kilogramus sveriantis šamas Nemune buvo pagautas 1938 m. ties Smalininkais, tačiau be jokių ginčų šamų „medžioklėje“ A. Keršys nepralenkiamas. Ne tik šamų takus ir jų gyvenamas vietas žino, bet ir juos po sunkios kovos iš upės ištraukti moka. 1994 m. jis pagavo 176 cm ilgio vandenų plėšrūną, o asmeninis jo rekordas ilgą laiką buvo 198 cm ilgio šamas. Šiomet A. Keršys pagavo tik du šamus, tačiau pagerino savo rekordą, nes birželio 23 d. ištraukė 220 cm ilgio ir 51 kg sveriančią didžuvę.

Dzūkijos nacionalinio parko lankytojų centre Merkinėje dekoracijose galima nusifotografuoti su A. Keršio 1994 m. pagautu šamu, kurį jis laiko suėmęs už pažiaunų, bet šią 220 cm. ilgio didžuvę, prie kurios stovi Algis Keršys, nuo žemės kėlė trys vyrai. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2012 m.

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tik tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangūs lankytojai, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Parką ir Čepkelių rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose:

Marcinkonyse: Šilagėlių g. 11, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, faks. 8 310 44471; elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel./faksas 8 310 57245

Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt

„Šalčinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.dzukijosparkas.lt

ŠALČINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkollegija: E. DROBELIS, H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS, D. BLAŽULIONYTĖ
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt
Laikraštis atspausdintas ant popieriaus,
pagaminto iš antrinių žaliavų.